

Juhla. Profeetta Elia. 20.7.

Epistola

(Jaak. 5: 10 – 20)

”Veljet, ottakaa vastoinkäymisten kestämisessä ja kärsivällisyydessä esikuvaksenne profeetat, jotka ovat puhuneet Herran nimessä. Niitä, jotka kestävät loppuun asti, me ylistämme autuaiksi. Te olette kuulleet Jobin kestävydestä ja tiedätte, mihin tulokseen Herra antoi sen johtaa. Herra on laupias ja anteeksiantava. Ennen kaikkea, veljeni, älkää vannoko, älkää taivaan, älkää maan älkääkään minkään muunkaan kautta. Kun myönnätte, sanokaa vain: ”Kyllä”, kun kiellätte, sanokaa ”Ei”. Muutoin teitä kohtaa tuomio. Jos joku teistä kärsii, hän rukoilkoon; jos joku on hyvillä mielin, hän laulakoon kiitosvirsiä. Jos joku teistä on sairaana, kutsukoon hän luokseen seurakunnan vanhimmat. Nämä voidelkoot hänet öljyllä Herran nimessä ja rukoilkoot hänen puolestaan, ja rukous, joka uskossa lausutaan, parantaa sairaan. Herra nostaa hänet jalkeille, ja jos hän on tehnyt syntiä, hän saa sen anteeksi. Tunnustakaa siis syntinne toisillenne ja rukoilkaa toistenne puolesta, jotta parantuisitte. Vanhurskaan rukous on voimallinen ja saa paljon aikaan. Elia oli samanlainen ihminen kuin me. Hän rukoili hellittämättä, ettei sataisi, eikä maa saanut sadetta kolmeen ja puoleen vuoteen. Ja kun hän taas rukoili, taivas antoi sateen ja maa tuotti jälleen hedelmää. Veljeni, jos joku teistä eksyy totuudesta ja toinen ohjaa hänet takaisin, niin tietäkää tämä: joka palauttaa syntisen harhatieltä, pelastaa hänet kuolemasta ja peittää paljotkin synnit.”

Vainotoimenpiteet kristittyjä kohtaan ovat alkaneet. Jaakob esittää profeettojen kestämisestä ja kärsivällisyyden esimerkkinä, sillä myös he kokivat vainoja. Profeetat esitetään tässä marttyyreina. Loppuun asti kestäviä hän ylistää autuaiksi (onnellisiksi), sillä he saavat elämän Jumalan yhteydessä (vrt. Jaak. 1: 12). Teksti on voinut saada vaikutteita profeetta Danielilta: ”Onnellinen se, joka jaksaa odottaa ja kestää” (Dan. 12: 12). Seuraava esimerkki on Job. Hän tuli kuuluisaksi kestävydestään. Maininta Jobista on sellaisessa muodossa, että kirjoittaja olettaa kuulijoiden (lukijoiden) olevan selvillä Jobin elämän eri vaiheista.

”Herra on laupias ja anteeksiantava.” Tämä on Vanhan testamentin ilmaisu (2. Moos. 34: 6; Ps. 103: 8; 111: 4; 145: 8). Kärsivällisyys oli tuon ajan stoalaisuuden ihannekuva. Jaakob korostaa, että kristityn kärsivällisyys perustuu jumalalliseen armoon ja toivoon Herran tulosta.

Seuraavaksi Jaakob käsittelee vannomista. ”Ennen kaikkea” oli tuon ajan kirjeissä oleva ilmaisu, jossa kiinnitettiin kirjeen lopussa huomiota johonkin tärkeään asiaan. Tutkijoiden mukaan Jaakobin

teksti ei täysin kiellä vannomista, vaan kiinnittää huomiota totuuden puhumiseen. Valheen puhuminen toisi tuomion. Samaa asiaa käsitteli myös Matteus (Matt. 5: 33 – 37). Matteus myös mainitsee tarkemmin, miten jonkin asian vakuuttaminen oikeaksi olisi tapahduttava. Tutkijoiden mukaan Matteuskaan ei täysin kiellä valan mahdollisuutta. Todennäköisesti sekä Jaakobin että Matteuksen lähde (tapahtuma?) on sama. Nähtävästi Jaakobin versio on lähempänä Jeesuksen alkuperäistä puhetta.

Seuraavaksi Jaakob siirtyy rukoukseen. Kärsiminen ja hyvillä mielin oleminen ovat elämän eri puolia. Opetus tässä on, että elämän eri tilanteissa pitää rukoilla: ”Rukoilkaa joka hetki” (Ef. 6: 18). Ilo ja rukous kuuluvat yhteen (Room. 12: 12).

”Jos joku teistä on sairaana” viittaa ”vuodepotilaaseen”. Kyseistä sanaa on käytetty niistä, jotka lähestyvät mahdollista kuolemaa mutta kyseessä ei ole kuolinhetki.

”Seurakunnan vanhimmat” ei tarkoita ihmisten ikää. Varhaisen kirkon sanastossa se tarkoitti seurakunnan papistoa. Sanalla viitattiin niin apostolin tehtäviä hoitaviin kuin myös niihin, joilla oli virallinen asema seurakunnassa. Uusien lähetyseurakuntien johdossa oli ”vanhimpia” (tässä yhteydessä oikea sana voisi olla piispa).

Näiden tuli rukoilla sairaan puolesta. Siirakin kirjassa (Siir. 38: 9 – 10) puhutaan rukouksesta sairauden aikana. Samalla ihminen tuli ”puhdistaa sydän kaikesta synnistä”. Öljyllä voitelemine on parantava asia, josta kertoo niin Vanha testamentti kuin rabbiiniset kirjoitukset. Se oli yleistä tuohon aikaan kreikkalaisten keskuudessa. Evankelista Luukas mainitsee sen kertomuksessa laupiaasta samarialaisesta (Luuk. 10: 34). Sen tuli tapahtua ”Herran nimessä”. Näin öljyllä voitelu ei ole tässä tapauksessa lääketieteellinen hoitomuoto, vaan se kertoo Herramme Jeesuksen Kristuksen parantavasta voimasta (vrt. Mark. 6: 13). Sairaanvoitelun tarkoituksena on siis sekä ruumiillinen että hengellinen parantuminen (syntien anteeksi saaminen).

Parantavana asiana on uskossa lausuttu rukous. ”Parantaa sairaan” voidaan suomentaa myös ”pelastaa sairaan”. Evankeliumeissa tätä sanaa on käytetty ilmaisemaan joko parantamista tai pelastamista. Hyvin usein se yhdistetään uskoon. Tässä yhteydessä se todennäköisesti tarkoittaa parantamista.

”Herra nostaa hänet jalkeille” on samassa muodossa kuin kerrotaan Jeesuksen parantaessa sairaita. Herra tässä yhteydessä tarkoittaa Jeesusta, mutta sanana se on voitu lainata juutalaisilta, joilla se

tarkoittaa Jumalaa. ”Jos hän on tehnyt syntiä, hän saa sen anteeksi” todennäköisesti ei tarkoita ihmisten tavanomaisia syntejä vaan jotain suurempaa. Jeesuksen toiminnassa usein fyysinen parantuminen yhdistyy syntien anteeksiantoon (Mark. 2: 1 – 12; Joh. 5: 14).

Jaakob ei esittele sairaiden voitelussa jotain uutta asiaa, vaan hän kertoo olemassa olevasta käytännöstä. Se voidaan toimittaa kenelle tahansa sairaalle. Sairaalle ei tarvitse olla ”kuolemanvaarassa”.

”Tunnustakaa syntinne toisillenne” ei välttämättä liity sairaanvoiteluun. Tässä Jaakob puhuu yleisesti syntien anteeksi antamisesta. Syntien tunnustaminen on yksi Vanhan testamentin teemoista (3. Moos. 5: 5; 4. Moos. 5: 7; Ps. 32: 5; Dan. 9: 4 – 20; Esra 9: 6 – 15). Se tunnetaan myös Uudessa testamentissa (Matt. 3: 6; Ap.t. 19: 18) ja varhaisessa kirkossa (Did. 4: 14; Barn. 19: 12; 1. Klem. 51: 3). ”Tunnustakaa siis syntinne toisillenne” viittaa todennäköisesti jumalanpalvelukseen, kuten Apostolien opetuksessa (Did. 4: 14). Varhaisessa kirkossa katumus osoitettiin julkisesti seurakunnan läsnäollessa. Myöhemmin se muuttui muodoltaan ”yksityisemmäksi”. Todennäköisenä syynä oli seurakuntien jäsenmäärien kasvu ja myös ei-seurakuntalaisten osallistuminen jumalanpalveluksiin. Tällöin sosiaalinen paine muodostui liian suureksi katuvalle. Nykyisessä käytännössä seurakuntaa edustaa pappi. Kristityn on erotettava kaksi asiaa toisistaan: syntien tiedostaminen (näkeminen) ja syntien tunnustaminen. Meidän on tiedostettava syntimme Jumalan edessä, mutta syntien tunnustaminen tapahtuu seurakunnan edessä (katumuksen sakramentissa). Syntien anteeksi antamisen vallan Kristus antoi apostoleilleen ja heidän välityksellään Kirkon papistolle.

”Rukoilkaa toistenne puolesta” liittyy todennäköisesti tässä nimenomaan katumuksen sakramenttiin. Katumuksen tapahduttua rukoiltiin yhdessä. ”Jotta parantuisitte” ei siis viittaa sairaan fyysiseen parantumiseen vaan katujien ja koko yhteisön hengelliseen parantumiseen.

”Vanhurskaan rukous on voimallinen ja saa paljon aikaan.” Tekstin yleinen ajatus löytyy Vanhasta testamentista (Ps. 34: 16, 18; Sananl. 15: 29). Tekstin tarkoituksena on lujittaa uskoa kristillisen rukouksen voimaan ja kehottaa toteuttamaan sitä käytännössä.

Profeetta Elia esitetään Vanhan testamentin esimerkkinä tehokkaasta rukouksesta. Jaakob toteaa, että ”Elia oli samanlainen ihminen kuin me”. Jaakobin tarkoituksena on esittää Eliaan rukous enemmänkin ihailun kohteena kuin seurattavana esikuvana rukouksesta.

Jaakob toteaa, ettei ”maa saanut sadetta kolmeen ja puoleen vuoteen”. Tapauksesta kertova ensimmäinen Kuningasten kirja on ajan suhteen epämääräisempi: ”yli kaksi vuotta” (vrt. 1. Kun. 18: 1). Jaakob seuraa tässä juutalaista traditiota (vrt. Luuk. 4. 25). Taustalla voi olla Danielin kirja (Dan. 7: 25; 12: 7). Ilmestyskirjassa esiintyy myös sama kolme ja puoli vuotta (Ilm. 11: 2, 9; 12: 6, 14).

”Toinen ohjaa hänet takaisin” tarkoittaa palauttamista uskoon ja seurakunnan yhteyteen. ”Pelastaa hänet kuolemasta” tarkoittaa lopun ajan hengellistä kuolemaa, mikä on ero Jumalasta. Sana ”hänet” voi viitata joko syntiseen tai pelastajaan. Todennäköisesti teksti tarkoittaa kumpaakin persoonaa. ”Peittää paljotkin synnit” tarkoittaa anteeksi antamista (vrt. Ps. 32: 1 – 2; Room 4: 7 – 8).

Evankeliumi

(Luuk. 4: 22 – 30)

”Siihen aikaan ihmiset ihmettelivät niitä armon sanoja, joita hänen huuliltaan lähti. Kuitenkin he sanoivat: ”Eikö tuo ole Joosefin poika?” Jeesus sanoi heille: ”Kohta te kaiketi tarjoatte minulle sananlaskua ”Lääkäri, paranna itsesi!” ja sanotte: ”Tee täälläkin, omassa kaupungissasi, kaikkea sitä, mitä sinun kerrotaan tehneen Kapernaumissa.” Ja hän jatkoi: ”Totisesti: kukaan ei ole profeetta omalla maallaan. Uskokaa minua: Israelissa oli monta leskeä Eliaa aikana, silloin kun taivas ei antanut vettä kolmeen ja puoleen vuoteen ja koko maahan tuli kova nälänhätä. Silti Eliaa ei lähetetty heidän luokseen, vaan Sidonin maahan, Sarpatissa asuvan leskivaimon luo. Samoin Israelissa oli monta spitaalista profeetta Elisan aikana, mutta yhtäkään heistä ei puhdistettu, ainoastaan Naaman, joka oli syyrialainen.” Tämän kuullessaan kaikki, jotka olivat synagogassa, joutuivat raivon valtaan. He ryntäsivät paikaltaan, ajoivat Jeesuksen ulos kaupungista ja veivät hänet jyrkänteelle syöstäkseen hänet sieltä alas; kaupunki näet oli rakennettu vuorelle. Mutta Jeesus kulki väkijoukon halki ja jatkoi matkaansa.”

Tekstimme jatkaa eilistä kertomusta. Sama kertomus löytyy Matteukselta (Matt. 13: 53 – 58) ja Markukselta (Mark. 6: 1 – 6). Aivan aluksi suhtautuminen Jeesukseen on myönteistä. Nasaretilaiset ”ihmettelivät niitä armon sanoja, joita hänen huuliltaan lähti.”

Mutta suhtautuminen muuttuu, kun nasaretilaiset miettivät, kuka Jeesus on: ”Eikö tuo ole Joosefin poika?” Profeetta Jeremiaan sanoja lainaten: ”Teillä on silmät, mutta te ette näe, teillä on korvat, mutta te ette kuule” (Jer. 5: 21) nasaretilaiset tunnistaen Jeesuksen perheen kiistivät Hänen opetuksensa. Nasaretilaisilla ei ollut sitä tietoa, mikä Luukkaan evankeliumin lukijalla on. Ennen

tätä kertomusta Luukas on useita kertoja kertonut, kuka Jeesus todellisuudessa on (Luuk. 1: 32, 35; 3: 21 – 32; 4: 1 – 13). Jeesus ottaa yhteen kuulijakuntansa kanssa syyttäen heitä siitä, ettei heillä ole riittävästi uskoa Häneen Jumalan lupauksen täyttäjänä.

”Kukaan ei ole profeetta omalla maallaan” sisältää ajatuksen, että Jumala lähettää profeettoja, vaikka Hänen oma kansansa kapinoi Häntä vastaan. Vanhan testamentin profeetta Nehemia kuvaa tätä hyvin (Neh. 9: 26 – 31). Ensin kansa kapinoi ja tappaa profeettoja, ja sitä seuraa rangaistus. Jumala osoittaa armonsa lähettämällä lisää profeettoja, mutta kansa tekee syntiä ja torjuu profeetat. Jumala ei kuitenkaan hylkää kansaansa.

Maininnat profeetta Eliaasta ja Elisasta osoittavat, että Jumalan armo ulottuu valitun kansan ulkopuolelle. Samalla kannattaa huomata, että Jumalan armon saavat sekä miehet että naiset.

Nasaretin synagogan läsnäolijat raivostuvat. He ymmärtävät Jeesuksen opetuksesta, että pelastus ei kohdistu vain heihin. Jumalan armo on varaukseton, sillä se ei sisällä vaatimuksia esimerkiksi kansallisuudesta. Nasaretilaisilla ei ollut mitään etuoikeuksia pelastukseen.

Jeesuksen ”matka” jatkui Jumalan pelastussuunnitelman mukaisesti kohti pääsiäisen tapahtumia. Sitä eivät kyenneet nasaretilaisetkaan estämään. Tapaus ennakoi sitä, kuinka juutalaiset toimivat Jeesusta vastaan, kun Hän joutui Pontius Pilatuksen tuomittavaksi (vrt. Joh. 19: 14 – 15).